

«ФІЛОСОФІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ»

Курс «Філософія та методологія науки» спрямований на засвоєння найважливіших питань філософії науки, методології науки, теорії пізнання. В процесі вивчення курсу особлива увага приділяється методологічним питанням, які мають вагомe значення для майбутніх учених, які працюватимуть у різних галузях наукового знання. Курс включає основні положення актуальних сьогодні у філософії методологій науки.

Курс «Філософія та методологія науки» повинен забезпечити глибоке засвоєння специфіки філософського осягнення світу, сприяти формуванню світоглядно-методологічної та пізнавальної компетентності аспірантів. Цей курс у практичному спрямуванні передбачає використання досвіду спеціальних методологій (природничих, технічних, гуманітарних). Вивчення сучасних методологічних підходів сприяє розумінню важливості інтеграції наукового знання, значущості сучасних міждисциплінарних наукових галузей. Він дає можливість аспірантам отримати знання з сучасних філософії та методології науки, уміти застосовувати набуті знання в науковій та практичній діяльності.

Метою пропонованого курсу є ґрунтовна підготовка майбутніх аспірантів у сфері філософії та методології науки, а також у сфері філософії пізнання, що передбачає поглиблення вже здобутих при вивченні фундаментальних філософських дисциплін навичок філософської рефлексії та активне їх залучення до науково-пізнавальної діяльності.

Об'єктом є наука та пізнавальні можливості людини.

Предметом є феномен знання.

Завданнями є: вироблення здатності до комплексного теоретичного аналізу феномену науки, а також оволодіння основними ідеями сучасних концепцій теорії пізнання. Він передбачає також: ознайомлення аспірантів із центральними напрямками та основною проблематикою філософії науки, а також, понятійним апаратом методології науки; систематизацію знання в історико-філософському контексті; аналіз особливостей філософії та методології науки як міждисциплінарної галузі; роз'яснення специфіки наукового пізнання на ґрунті інших світоглядних форм; доведення самоцінності науки як феномену духовної культури, що базується на класичних канонах науковості; експлікацію особливих рис наукового знання і пізнання в умовах посткласичної доби та глобалізації на рубежі ХХ-ХХІ століть.

Після вивчення курсу аспірант повинен **знати**:

- основні поняття, проблеми, завдання, що розв'язуються філософією науки, умови формування і способи існування філософії науки в історико-філософському аспекті, а також провідні концепції сучасної філософії науки, розроблені в межах постпозитивістської традиції. Також потрібно знати ключові методи і методології, які вивчає філософія науки, елементи і напрями трансформації структури і динаміки розвитку наукового знання, основні проблемні ситуації зі сфери етики наукової діяльності, способи конструювання етосу наукового співтовариства;
- основні історичні етапи становлення науково-пізнавальної діяльності людства, центральні напрями і основні поняття філософії та методології науки;
- варіанти визначення поняття науки, основні характеристики науки, різні прояви науки як системи знань, виду діяльності і соціального інституту;
- ідеали і критерії науковості;
- особливості розуміння науки в різні епохи, встановлювати історичні паралелі в тлумаченні науки;
- особливості класичної, некласичної і постнекласичної науки, ключові наукові відкриття, що змінювали уявлення про науку;
- будову наукового знання на емпіричному і теоретичному рівнях; співвідношення емпірії і теорії, теорії і практики, методи емпіричного і теоретичного пізнання, принципи

взаємозв'язку теоретичного і емпіричного рівнів науки, особливості філософських передумов наукового пізнання;

- принципи трансформації наукового знання, закономірності розвитку науки, внутрішні і зовнішні детермінанти наукового розвитку, найважливіші концепції розвитку науки, особливості динаміки постнекласичної науки;

- основні параметри науки як соціального інституту, події, що зумовили інституалізацію науки, норми діяльності наукового співтовариства, зміни в соціальному статусі науки упродовж останніх століть, причини соціальної обумовленості розвитку науки;

- актуальні питання етики науки; формулювання наукового етосу, порівнювати цілі і засоби наукової діяльності в природознавстві і в гуманітарній сфері, оцінювати значення глобальних проблем сучасності і місце науки в їх появі і розв'язанні;

- особливості буття науки в культурному просторі, передумови соціокультурної обумовленості наукового пізнання і знання, порівнювати становище науки в традиційному, індустріальному і постіндустріальному суспільствах, визначати взаємозв'язки науки і філософії, релігії, мистецтва, міфу;

- основний зміст розділів даної дисципліни, оволодіти основними філософсько-методологічними програмами та принципами, усвідомити необхідність «людиновимірного» аспекту науки як соціального та когнітивного феномену.

По завершенню вивчення курсу аспірант повинен **уміти**:

- аналізувати особливості основних проблем центральних напрямів філософії та методології науки; характеризувати історико-філософський контекст основних методологічних проектів, встановлювати взаємозв'язки між різними періодами розвитку сучасної науки; виявляти базові засади наукового знання в сучасному його вигляді; пояснювати причини його видозмін і революційних трансформацій; визначати потенціал філософії та методології науки як міждисциплінарної галузі;

- застосовувати набуті знання при аналізі актуальних проблем розвитку наукового пізнання, можливих стратегій його розвитку; використовувати на практиці основні методологічні принципи аналізу проблем філософії науки, аналізувати проблематику різних концепцій філософії науки; розрізняти способи постановки і розв'язання проблем наукового пізнання і знання в різних концепціях і вченнях, в тому числі й з урахуванням відмінностей між класичною, некласичною і постнекласичною парадигмами епістемології; поєднувати при аналізі актуальних проблем наукового розвитку засобів філософії науки і епістемології, при цьому звертаючись не тільки до епістемних факторів, а й до чинників екстранаукового характеру – смислових, світоглядних, етичних категорій;

- на основі теоретичного знання в галузі філософії та методології науки виробити самостійний критичний стиль мислення, формувати власну світоглядну позицію, застосовувати набуті філософсько-методологічні знання в подальшій науковій та викладацькій діяльності.

По завершенню вивчення курсу аспірант повинен **розуміти**:

- зміст основних категорій філософії науки, структуру і динаміку наукового пізнання в різних їх проявах, завдання різних методів, що використовуються в науковому дослідженні, особливості співвідношення логіко-методологічних і соціокультурних чинників розвитку науки в різні періоди її розвитку, взаємозв'язок контекстів доведення і обґрунтування в науковому пошуку тощо;

- предмет як філософії пізнання: пізнання є виробленням особливих пізнавальних одиниць, гносеологічних форм відношення людини до дійсності;

- поняття «соціальне пізнання» та два його основних аспектів: 1) будь-яке пізнання є соціальним, оскільки воно виникає й функціонує в суспільстві й детерміноване соціально-

культурними причинами (в цьому широкому сенсі слова всяке пізнання гуманітарне, тобто пов'язане з людиною); 2) одна з форм пізнавальної діяльності – це пізнання суспільства, тобто соціальних процесів та явищ (на відміну від пізнання природи (природознавства)).

Місце у структурно-логічній схемі: на першому році навчання.